

Avonturierster over RONJA, HAAR ROVERSDOCHTER

Ze filmde tussen twaalf meter hoge golven in Alaska en diep onder de grond in 'een ranzige mijn'. Maar het grootste avontuur was misschien wel toen documentairemaakster **Jiska Rickels** (34), 33 weken zwanger, ineens al aan het bevallen bleek te zijn.

In het licht van een voorzichtig voorjaarszonnetje geeft Jiska Rickels (34) haar dochter Ronja, nu acht maanden oud, de borst. Vader Martijn van Broekhuizen (31) brengt cappuccino en stopt even later de kleine in bed. Een vertrouwd tafereel voor veel jonge moeders, maar Jiska was tot voor kort allesbehalve op zoek naar huiselijkheid. Haar ouders voedden haar op met een grenzeloze vrijheid en Jiska koos voor één van de meest avontuurlijke beroepen die er zijn: documentairemaakster. Haar afstudeerfilm 'Untertage' bezorgde haar in 2003 een spectaculaire entree in de filmwereld. Met even rauwe als poëtische beelden maakte ze het harde leven voelbaar van een groep Duitse mijnwerkers, die hun dagen doorbrengen in smalle gangen waar het gevaar voortdurend op de loer ligt. Voor het camerawerk had ze medestudent Martijn gevraagd. "Hij was klimmer en hij was niet bang om vies te worden. En ik dacht: dat is wel een goede vader voor mijn kind! Nee hoor," lacht Jiska, "we vonden elkaar in het begin vooral irritant. Ik weet nog dat ik het filmmateriaal terugzag en begon te vloeken, want er zaten onscherpe shots tussen. Ik riep: 'Hier kan ik geen film van maken!'"

Dat bleek mee te vallen, want 'Untertage' won prijzen in binnen- en buitenland. En twaalfhonderd meter onder de grond, in "een ranzige mijn waar het echt afzien was", werden de twee verliefd. Jiska: "Martijn is net als ik een avonturier die zichzelf tot het uiterste dwingt en zich graag verdiept in nieuwe mensen en culturen. Het was een geweldige tijd, maar ondertussen was die productie superzwaar. Na het draaien was ik echt down. Ik had alles gegeven, ik leefde alleen voor die film."

Al snel begon Jiska aan een nog ambitieuzer project dat vier jaar zou duren: de documentaire '4 Elements' waarvoor ze, opnieuw met Martijn als cameraman, Siberische brandweermannen volgde die vanuit helikopters abseilen om bosbranden te blussen. In Rusland verkende ze de vervreemdende wereld van astronauten. En ze voer mee met King Crab-vissers die in de Beringzee hun werk doen temidden van twaalf meter hoge golven.

"Die dagen op zee waren afschuwelijk. Vijf dagen lang heb ik nauwelijks geslapen of gegeten. Ik klampte me vast aan mijn matras omdat ik anders mijn bed uit ge-

waar het onverbiddelijke ritme van voedingen en luiers haar dagen bepaalt. Maar voor het zover was, werd ze rond haar bevalling zwaar op de proef gesteld. Jiska draaide haar nieuwste film toen ze drie maanden zwanger was. "Ik wilde een roadmovie door Argentinië maken waarin verschillende zangen muziekstijlen voorbijkomen. Achteraf denk ik dat ik te veel heb doorgerausched, maar in het begin voelde ik me energiek. Halverwege de reis kreeg ik steeds vaker last van een harde buik, maar ik liet me onderzoeken en het leek niet ernstig. In de laatste twee weken filmde we in Buenos Aires in tangosalons, midden in de nacht. Inmiddels had ik een heel dikke buik en ik kon niet meer. Martijn heeft me op een gegeven moment weggestuurd: "wij maken het wel af!"

Tijdens de eerste nacht terug in Nederland kreeg Jiska hevige rugpijn. "De verloskundige kon niets vinden en de huisarts dacht dat ik een spier had verrekt. Achteraf bleken dat allemaal voorweeën. Op een gegeven moment zat ik om half elf 's avonds in de montage en moest ik pijlsnel naar het toilet. Er kwam een scheut water uit, ik dacht: ik word incontinent. Naar huis fietsen ging bijna niet, het was alsof ik op het hoofdje zat. Thuis kwam er weer een grote scheut uit. De verloskundige kwam langs en zei: 'Ga voor de zekerheid maar naar het ziekenhuis, neem een fototoestel mee en wat babykleertjes.' Wij hadden iets van: het is zeven weken te vroeg, doe even normaal! Maar eenmaal daar bleken de vliezen gebroken." >

'Naar huis fietsen ging bijna niet, het was alsof ik op het hoofdje zat'

had gelaten. Maar mijn vader zei: ‘Ronja wilde gewoon vroeg komen, kijk maar eens hoeveel levenskracht ze heeft. Die gaat heus niet zomaar dood.’”

Inmiddels is Ronja een blozende, gezonde baby. Maar haar ouders peinzen zich suf hoe ze hun bloeiende filmcarrières eigenlijk moeten combineren met de zorg voor hun baby. Jiska: “Ik droomde al jaren van een groot gezin. Tot mijn twaalfde was ik enig kind en ik voelde me best eenzaam.” Lachend: “Maar hoe we het met een baby in de praktijk zouden doen, daar had ik niet zo over nagedacht.”

Martijn: “Het afgelopen paar jaar hebben we zes, zeven dagen per week gewerkt, nu zeg ik opdrachten af. Dat was een strijd met mezelf en met Jiska, maar ik heb er zoveel lol voor teruggekregen.”

Jiska: “Het is ook ingewikkeld omdat we haar nog niet naar de opvang willen doen. We willen haar de eerste maanden nog helemaal omhullen. Ik werk nu vier dagen per week en Martijn drie. Gelukkig springen de oma’s vaak bij. En zodra deze film af is, blijf ik een paar maanden thuis om een nieuw project op te starten. Ik vind het belangrijk om haar het eerste jaar heel bewust mee te maken, want het gaat zo snel!”

‘Zulke risico's als bij ‘4 Elements’ zou ik absoluut niet meer nemen’

Jiska en Martijn zijn sinds 2002 samen, met een onderbreking in 2007, vertelt Jiska. “Onze relatie was wat moeilijker, Martijn werkte veel en ik reisde met ‘4 Elements’ langs filmfestivals. Op een festival in Argentinië werd ik halsoverkop verliefd op een Argentijnse filmstudent die vijf jaar jonger was, heel cliché. Dat was mijn slechte periode, haha.” *Martijn:* “Een zwarte bladzijde in onze relatie.” Halfgemeend: “Ik zal het haar nooit vergeven.” *Jiska:* “Volgens mij had het ook te maken met dat ik me nog niet helemaal wilde binden en nog veel wilde flierefluiten. Het heeft wel een jaar geduurd. Ik vertrok naar Berlijn maar we kwamen toch weer samen. Ondertussen begonnen mijn hormonen op te spelen, terwijl Martijn eigenlijk niet meteen wilde beginnen aan kinderen. Ik zei de hele tijd: ‘Wanneer had jij dan in gedachten?’ Een beetje pusherig misschien wel...?” *Martijn:* “Héél pusherig, haha.” *Jiska:* “In 2001 had ik een operatie aan mijn eierstokken gehad. Ze zeiden wel dat ik vruchtbaar was, maar ik

dacht: misschien gaat het wel helemaal niet? We vonden dit huis en ik ontdekte al snel dat ik tóch zwanger was. Martijn was in shock hoor! Haha. Toen ik het vertelde, heeft hij wel tien minuten op de bank zitten zuchten: poeh, jeetje.” *Martijn:* “Het was alsof alle kasten in mijn hoofd werden leeggeschud en ik ze allemaal weer opnieuw moest indelen.”

Jiska: “Toen het zover was, dacht ik zelf ook wel: oeps. Ik heb altijd heel vrij geleefd. Ik zat zelden ergens langer dan twee weken, om maar niet stil te staan of eenzaam te zijn. Spontaan besluiten om flamenco te dansen in Sevilla, dat deed ik gewoon. Met een kind word je radicaal in een structuur gedwongen, en dat ging in tegen alles wat ik kende. Maar grappig genoeg wende ik er toch aan.” *Martijn:* “En uiteindelijk bind je haar ook gewoon op je rug en doe je wat je wilt.”

In huize Rickels-Van Broekhuizen wordt de kleine – toch verrassend – niet voortdurend gefilmd. “Sommi-ge dingen moet je gewoon ervaren,” lacht Martijn. Jiska legt vooral graag de geluiden van haar baby vast. “Ik maak vaak geluidsopnames als ze ‘s nachts aan het kletsen is of als ze een prik krijgt en keihard schreeuwt. Dat spreekt nog meer tot de verbeelding dan een foto.” Jiska groeide op temidden van de experimentele muziek van haar vader, componist Horst Rickels. Als veertienjarige stond ze met hem op het podium en later leverde hij geluiden voor de soundtracks van haar films. “Mijn vader maakte sferische muziekstukken waarvoor hij grote installaties ontwierp. Op het podium had ik een robotachtig kostuum aan dat negatief geladen was en in mijn hand hield ik een positief geladen lasstaafje. Als ik dat over mijn arm bewoog hoorde je sirenes en zo. Zo ontdekte ik: hé, abstracte klanken kunnen ook muziek zijn!”

JISKA IN 'T KORT

Jiska Rickels (Best, 14 mei 1977) zat op de Nederlandse Film- en Televisie Academie in Amsterdam. Ze studeerde af met 'Untertage', een documentaire over mijnwerkers in Duitsland. De film werd overladen met prijzen. Daarna volgde '4 Elements', een vierluik over mannen die onder extreme omstandigheden werken, en 'Babaji, an Indian love story' over een kleurrijke, stokoude sjamaan in India. Jiska's muzikale roadmovie, gedraaid in Argentinië, is nu in productie. Jiska woont samen met cameraman Martijn van Broekhuizen. Hun dochter Ronja werd op 28 september 2010 geboren.

HET BESTE VOLGENS JISKA

KINDERFILM: Ronja is vernoemd naar de hoofdpersoon uit 'Ronja de roversdochter', mijn favoriete film, naar een boek van Astrid Lindgren. **ZWANGERSCHAPSOUTFIT:** Ik heb mijn hele zwangerschap op bergschoenen gelopen. Maar ik droeg er wel een mooi jurkje bij. **MUZIKANT:** Arvo Pärt vind ik heel mooi. En als ik in een vrolijke bui ben, luister ik naar Amadou & Mariam. **KUNSTENAAR:** Marc Chagall. **ONTSTRESSMIDDEL:** Buiten wandelen, in bad gaan, massages. En samen dingen blijven doen is ook belangrijk. Tussendoortje: Nu ik borstvoeding geef, eet ik me suf. Bossche bollen en soesjes zijn favoriet. **SPEELFILM:** 'Lucía y el sexo' van Julio Medem.

‘Ze heeft gepoept! Dan denk ik wel: jeetjemina, waar hébben we het over?’

kleine dingen zonder dat ze steeds maar gevoed moet worden door televisie of plastic speelgoed dat geluidjes maakt. Vrienden van ons hebben een dochtertje van zes weken en die heeft al een tekenfilm gekeken. Dat is niet mijn manier, ik denk dat het belangrijker is om niet naar iemand te kijken die aan het varen is, maar zélf de deining te voelen van zo’n bootje.”

Ondertussen staan Jiska’s regie-ambities allerminst in de ijskast. “De komende jaren wil ik elke twee jaar een documentaire maken. Ik vind het fijn om weer te monteren, het geeft zoveel energie. Toen Ronja net geboren was, was het zo koud dat we amper naar buiten konden. Na een paar maanden dacht ik: wie ben ik nog? Niet dat je alleen maar bestaat door je werk, maar alles waar ik plezier in heb, komt samen in het filmmaken: eerst schrijven in je eentje en later samen draaien, monteren, met muziek bezig zijn... Ik kijk van jongs af aan al graag naar details. Als ik licht in een kopje thee zie spiegelen, fantaseer ik wat voor geluid daar bij hoort, of welke tekst, en welk drama in dat beeld kan schuilen.” Martijn, vanuit de keuken: “Je werk is je identiteit.”

Jiska: “Maar zulke risico’s als bij ‘4 Elements’ zou ik absoluut niet meer nemen. Voor zo’n avontuur is onbevangenheid nodig, ergens bijna naïef inspringen, en dat verandert zodra je een kleintje hebt dat afhankelijk van je is. Zij is belangrijker dan welke film dan ook. Vroeger hadden Martijn en ik het veel over ons werk, nu draait alles om Ronja. In het begin poepte ze maar een keer per week en maakten we ons enorme zorgen. Dus toen Martijn me belde vanaf de set in Zuid-Afrika zei ik: ‘Ronja heeft vandaag weer gepoept!’ ‘O, wat goed!’ zei hij. Haha. Dan denk je wel even: jeetjemina, waar hébben we het over?” ●